

Hubert Curien – Balaton Program

„A középső és felső paleolitikum létfenntartási viselkedésének interdiszciplináris vizsgálata a Kárpát-medencében (PALEO)” projekt (AK2019/305572)

Szakmai záróbeszámoló

Amint azt a 2019. évi beszámolóban részletesen ismertettem, az év végén megérkezett támogatás miatt a francia kollégák tervezett magyarországi útjaira nem kerülhetett sor a projekt keretében, magyar részről Dr. Mester Zsolt párizsi útja is csak azért valósulhatott meg 2019. december 15-től 19-ig, mert a repülőjegyét maga fizette, és a kint tartózkodás költségét a Campus France biztosította. Ezen körülmények miatt a tervezett utazások nagyobb részt elmaradtak.

Mindezek ellenére a tudományos együttműködés folyt. Más források támogatásának szerencsés egybeesése lehetővé tette, hogy a 2019. évben a kutatási témához kapcsolódóan némi előrelépés születhessen. Erasmus+ mobilitás keretében Dr. Stéphane Péan egy hetet töltött Budapesten 2019. ápr. 29-től máj. 3-ig, ami alatt bekapcsolódott az ELTE BTK Régészettudományi Intézet oktatómunkájába, nyilvánosan meghirdetett előadást tartott az intézet könyvtárában a kutatásairól, valamint állatsont leletanyagot tanulmányozott a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteményében. Máj. 3-án egyeztetést tartottunk az együttműködés továbbviteléről és szélesítéséről, amelyen részt vett Sébastien Reymond úr a Francia Nagykövetség tudományos és egyetemközi együttműködési attaséja is. Május elején Dr. Antony Borellel közösen pályázatot nyújtottunk be az NKFIH által 2019. évre kiírt kutatási támogatásra (OTKA), amelyet el is nyertünk négy évre (K 132857, 2019–2023). A kutatási projektünkben részt vesz Dr. Lengyel György és Marie Seguedy doktorandusz is. Marie Seguedy PhD ösztöndíjának köszönhetően 2019 szeptemberében el tudta kezdeni a budapesti gyűjteményekben őrzött jégkori állatsont-anyag tanulmányozását. Doktori disszertációjának témája a PHC – Balaton programunk része (témavezetők: Dr. Marylène Patou-Mathis, Dr. Mester Zsolt, konzulensek: Dr. Stéphane Péan, Dr. Antony Borel). Ugyancsak szeptemberben Dr. Mester Zsolt egy egyhónapos kutatói meghívást kihasználva Párizsban együtt tudott dolgozni Dr. Éva Daschekkel közös publikációjuk véglegesítésén és leadásán, amely a *Journal of Archaeological Science Reports* folyóiratban 2020 februárjában jelent meg. A projektben részt vevő kutatók közül többen bekapcsolódhattunk a 2019-ben indult *Mission archéologique MEAE «Le Paléolithique de la Hongrie»* című hosszútávú kutatási projektbe, melyet Dr. Agnès Lamotte (Université de Lille) vezet és a francia Külügyminisztérium () finanszíroz. Ennek a kutatásnak a keretében régészeti lelőhelyek ásatásaira és sokrétű természettudományos vizsgálataira kerül sor. Mindezen kutatási együttműködésekről beszámolhattunk a budapesti Francia Intézetben 2019. szept. 27-én megrendezett *2nd Forum franco-hongrois de la recherche scientifique* konferencián, ahol külön szekciót szerveztek a régészeti tudományos együttműködéseknek. Az év folyamán ezen különböző

kutatási projektekhez is kapcsolódóan számos előadást tartottunk különböző fórumokon, amelyek részletes felsorolása a beszámoló végén található.

Az előző évben fel nem használt támogatási összeggel megnövelt keretet bocsátották rendelkezésünkre a 2020. évre, ám az év elején kitört koronavírus vilájárvány és az ahhoz kapcsolódó lezárások és korlátozások újra megakadályozták a tervezett utazások megvalósítását. A meghirdetett nemzetközi konferenciákat is sorra törölték, így az előzetesen betervezett nemzetközi szerepléseinkre nem kerülhetett sor. Az egyetlen kivétel a European Association of Archaeologists Annual Meeting konferenciája volt, amelyet online formában mégis megtartottak. Ezen Dr. Mester Zsolt szekciószerző volt, és a szekcióban előadásunk hangzott el a 2019. évi kutatási eredményeinkről. Marie Seguedy számára is nehézségekbe ütközött a leletanyagok tanulmányozása a múzeumi gyűjteményekben a lezárások okán, ám doktori kutatása előrehaladt. Az év folyamán három kisebb cikkünk is megjelent magyarországi tudományos folyóiratokban, amelyekben az új projektekről adtunk hírt.

A vilájárvány okozta *vis maiorra* való tekintettel lehetőséget kaptunk egy harmadik évre a projekt megvalósítására. Ennek keretében Dr. Stéphane Péan Budapestre látogatott 2021. nov. 15-től 19-ig. A projekt eredeti tervének megfelelően állatsont-leletanyagokat tanulmányozott a Magyar Természettudományi Múzeumban és a Földtani Intézet gyűjteményében. Az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének Archeometriai Laboratóriumában megismerte a projekttel kapcsolatos kísérleti régészeti vizsgálatok eddigi eredményeit, valamint egyeztetettünk a publikációs tervekről. A projektet a szállodaköltsége terhelte. Ugyancsak a projekt keretében Dr. Mester Zsolt tartózkodott Párizsban 2021. nov. 27-től 30-ig. A látogatás alatt társtémavezetőként személyesen részt vett az Institut de Paléontologie humaine-ben a Marie Seguedy már említett közös témavezetésű (cotutelle) doktori munkájának előrehaladását megvizsgálni hivatott bizottság (comité de suivi de thèse) ülésén, amelyet a 2020. évben a járvány miatt online kellett megtartani. A disszertáció 2023-ban kerül megvédésre Párizsban. A látogatás alkalmat teremtett arra, hogy 2021. nov. 29-én személyesen tartsa meg előadását a párizsi Muséum National d'Histoire Naturelle-ben az intézmény mesterzsakos képzésében a QPB8 jelű territórium és létfenntartás témájú kurzuson. Ezen kívül Dr. Stéphane Péan-nal egyeztetett a további feladatokról és az együttműködés folytatásáról a projekt lezárulta után. Ez utóbbihoz tartoznak a készülő és tervezett publikációkon kívül az is, hogy közösen szekciót szervezünk a 2022. aug. 31. és szept. 3. között Budapesten az ELTE részvételével megrendezendő *European Association of Archaeologists Annual Meeting* konferencián. A szekciót azóta a konferencia tudományos bizottsága #403 *Domestication of Space: Internal and External Dwelling Structures in Middle and Upper Palaeolithic Sites* címen felvette a programba. A párizsi látogatással kapcsolatosan Budapest–Párizs repülőjegy és az utasbiztosítás költsége terhelte a projektet.

Alexis Rusinek úr a Francia Nagykövetség tudományos és egyetemközi együttműködési attaséja meghívására 2021. okt. 7-én három előadással szerepeltünk a *3ème Forum franco-hongrois de la recherche scientifique* konferencián a budapesti Francia Intézetben, és négy konferencián szerepeltünk Magyarországon és külföldön.

Tudományos szereplések:

- 2019.03.12-16. Párizs. *6th Young Natural History Scientists' Meeting*. Előadás Marie Seguedy: „Zooarchaeological study of the bone assemblage from the Upper Palaeolithic site of Pilisszántó I (Hungary)”
- 2019.05.02. Budapest, ELTE BTK Régészettudományi Intézet. Előadás Stéphane Péan: „Subsistence habits during Gravettian and Epigravettian in Central and Eastern Europe” címmel
- 2019.05.20-24. Krakkó, Lengyelország. *3rd Conference World of Gravettian Hunters*. Előadás Marie Seguedy, Stéphane Péan, Antony Borel: „Zooarchaeological study of the bone assemblage from the Gravettian site of Pilisszántó I (Hungary)”
- 2019.09.27. Budapest, Institut Français. *2nd Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Előadás Agnès Lamotte, Mester Zsolt: „Historique des échanges franco-hongrois en Préhistoire” címmel
- 2019.09.27. Budapest, Institut Français. *2nd Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Előadás Agnès Lamotte, Mester Zsolt, Pierre-Gil Salvador, Szolyák Péter, Antony Borel, Viviane Bout-Roumazeilles, Novothny Ágnes, Loïc Lebreton, Ringer Árpád, Lengyel György, Stéphane Péan, Marylène Patou-Mathis, Sanda Balescu, Sandra Ventalon, Magyarai Enikő, Christophe Falguères, Jean-Jacques Bahain, Alain Trentesaux avec la collaboration de Jean-François Berger, Claude Monnet: „Le programme Paléolithique de la Hongrie, un programme du MEAE (Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères)” címmel
- 2019.09.27. Budapest, Institut Français. *2nd Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Előadás Stéphane Péan, Mester Zsolt: „Etude interdisciplinaire des comportements de subsistance au Paléolithique moyen et supérieur dans le Bassin des Carpates” címmel
- 2019.09.27. Budapest, Institut Français. *2nd Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Előadás Éva J. Daschek, Mester Zsolt, Marylène Patou-Mathis: „Collaboration franco-hongroise en archéologie paléolithique : Érd, un site important redécouvert” címmel
- 2019.09.27. Budapest, Institut Français. *2nd Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Poszter Agnès Lamotte, Mester Zsolt, Pierre-Gil Salvador, Szolyák Péter, Antony Borel, Ringer Árpád: „The Palaeolithic settlement of Sajóbáony-Méhészető (Bükk mountain): presentation and first results” címmel
- 2019.09.27. Budapest, Institut Français. *2nd Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Poszter Antony Borel, Lengyel György, Raphaël Deltombe, Philippe Moreau, Julie Marteau, Maxence Bigerelle, Mester Zsolt: „Qualitative and quantitative analyses of surface alterations of stone tools: manufacture and use traces on stone raw materials from Hungary” címmel
- 2019.09.27. Budapest, Institut Français. *2nd Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Poszter Antony Borel, Lengyel György, Raphaël Deltombe, Philippe Moreau, Julie Marteau, Maxence Bigerelle, Mester Zsolt: „Qualitative and quantitative analyses of surface al

RÉGÉSZETTUDOMÁNYI
INTÉZET

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/B
Tel.: (36-1) 411-6554
Fax: (36-1) 411-6553
Email: info@regeszet.elte.hu

INSTITUTE OF
ARCHAEOLOGICAL SCIENCES

H-1088 Budapest, Múzeum krt. 4/B
Phone: (36-1) 411-6554
Fax: (36-1) 411-6553
E-mail: info@regeszet.elte.hu

- terations of stone tools: manufacture and use traces on stone raw materials from Hungary” címmel
- 2019.09.27. Budapest, Institut Français. *2nd Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Poszter Marie Seguedy: „Zooarchaeological study of the bone assemblage from the Upper Palaeolithic site of Pilisszántó I (Hungary)” címmel
- 2019.10.03. Párizs, Institut de Paléontologie humaine, Muséum national d’Histoire naturelle. Előadás Mester Zsolt: „Nouvelles fouilles des sites du Paléolithique en Hongrie du nord-est” címmel
- 2019.12.06. Gödöllő. *10. Kőkor Kerekasztal: A kőkor kutatóinak éves konferenciája*. Előadás Mester Zsolt, Agnès Lamotte, Szolyák Péter, Pierre-Gil Salvador, Ringer Árpád: „Új ásatások a középső paleolitikus Bábonyien kultúra névadó lelőhelyén” címmel
- 2019.12.18. Párizs, Institut de Paléontologie humaine, Muséum national d’Histoire naturelle. *Comportements de subsistance et territoires au Paléolithique moyen et supérieur (QPB 8)*. Master kurzus előadás Mester Zsolt: „Exploitation des ressources naturelles et territoires au Paléolithique moyen et supérieur dans le bassin des Carpates” címmel
- 2020.08.24–30. online. *26th EAA Virtual Annual Meeting*. Előadás Mester Zsolt, Pierre-Gil Salvador, Szolyák Péter, Ringer Árpád, Agnès Lamotte: „The Middle Palaeolithic Bábonyian of North-East Hungary in the light of the recent excavation of the eponymous site at Sajóbábony” címmel
- 2021.03.23. Párizs, Institut de Paléontologie humaine, Muséum national d’Histoire naturelle (online). *Comportements de subsistance et territoires au Paléolithique moyen et supérieur (QPB 8)*. Master kurzus előadás Mester Zsolt: „Exploitation des ressources naturelles et territoires au Paléolithique moyen et supérieur dans le bassin des Carpates” címmel
- 2021.04.06–08. Brno, Csehország (online). *62nd Annual Meeting, Hugo Obermaier-Gesellschaft für Erforschung des Eiszeitalters und der Steinzeit e.V.* Poszter Antony Borel, Julie Marteau, Raphaël Deltombe, Philippe Moreau, Lengyel György, Mester Zsolt: „WEAR 2.0_Hungary. Qualitative and quantitative analyses of surface alterations of stone tools: digital and physical reference collection for the characterization of manufacture, use and natural/accidental traces on stone raw materials from Hungary” címmel
- 2021.05.31–06.04. Toulouse, Franciaország. *29e Congrès Préhistorique de France. Hiatus, lacunes et absences : identifier et interpréter les vides archéologiques*. Poszter Marie Seguedy, Stéphane Péan, Marylène Patou-Mathis, Zsolt Mester: „Les occupations humaines dans le bassin des Carpates au Paléolithique moyen et supérieur : reflet de dynamiques réelles de peuplement ?” címmel
- 2021.10.07. Budapest, Institut Français. *3ème Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Előadás Antony Borel: „L'application des analyses métrologiques et élémentaires des surfaces dans l'étude des outils lithiques préhistoriques” címmel
- 2021.10.07. Budapest, Institut Français. *3ème Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Előadás Mester Zsolt: „Nyersanyagforrások és őskori emberek: a geológiától a régészetig” címmel

- 2021.10.07. Budapest, Institut Français. *3ème Forum franco-hongrois de la recherche scientifique*. Előadás Marie Seguedy: „Subsistence behaviours during the Gravettian in Hungary: the case of Pilisszántó I” címmel
- 2021.11.29. Párizs, Institut de Paléontologie humaine, Muséum national d’Histoire naturelle. *Comportements de subsistance et territoires au Paléolithique moyen et supérieur (QPB 8)*. Master kurzus előadás Mester Zsolt: „Exploitation des ressources naturelles et territoires au Paléolithique moyen et supérieur dans le bassin des Carpates” címmel
- 2021.12.03. Budapest. *11. Kőkor Kerekasztal: A kőkor kutatóinak éves konferenciája*. Előadás Mester Zsolt, Agnès Lamotte, Pierre-Gil Salvador, Novothny Ágnes: „Sajóbábony-Méhész-tető ásatása 2021-ben” címmel
- 2021.12.13. Budapest, Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat. *Tudomány: Iránytű az élhető jövőhöz. Tudományos régészeti kutatási projektek bemutatója III*. Előadás Mester Zsolt: „Kőszközök felületi elváltozásainak kvalitatív és kvantitatív elemzése: digitális és fizikai referenciagyűjtemény létrehozása magyarországi könyersanyagok készítési és használati nyomainak jellemzésére (NKFI K-132857)” címmel

Tudományos publikációk:

- Daschek, É. J., Mester, Zs.: A site with mixed occupation: Neanderthals and carnivores at Érd (Hungary). *Journal of Archaeological Science: Reports*, 29 (2020), p. 1–22., ISSN: 2352-409X, <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2019.102116>
- Lamotte, A., Mester, Zs.: New investigations on the Middle Palaeolithic of North-East Hungary : French-hungarian excavation at Sajóbábony. *Praehistoria*, New Series 1–2 (11–12) (2019–2020), p. 341–343., ISSN 1586-7811
- Lamotte, A., Mester Zs.: A Magyarországon alig ismert Neander-völgyiek nyomában. *Magyar Régészet*, 9(2), 2020 nyár, p. 56–59., ISSN 2416-0288, http://files.archaeolingua.hu/2020NY/Upload/Lamotte_H20NY.pdf
- Lamotte, A., Mester, Zs.: In search of lesser-known Neanderthals in Hungary. *Hungarian Archaeology*, 9(2), Summer 2020, p. 58–61., ISSN 2416-0296, http://files.archaeolingua.hu/2020NY/Upload/Lamotte_E20NY.pdf
- Borel, A., Deltombe, R., Marteau, J., Moreau, P., Bigerelle, M., Lengyel Gy., Mester Zs.: Kárpát-medencei nyersanyagokból készült kőszközök felületi elváltozásainak elemzése. *Magyar Régészet*, 10(3), 2021 ősz, p. 1–12., ISSN 2416-0288, <https://doi.org/10.36245/mr.2021.3.4>
- Borel, A., Deltombe, R., Marteau, J., Moreau, P., Bigerelle, M., Lengyel Gy., Mester Zs.: Qualitative and Quantitative Analyses of Surface Alterations of Stone Tools Made of Raw Materials from the Carpathian Basin. *Hungarian Archaeology*, 10(3), 2021 Autumn, p. 1–11., ISSN 2416-0296, <https://doi.org/10.36338/ha.2021.3.4>

Tudományos kutatási projektek:

Kőeszközök felületi elváltozásainak kvalitatív és kvantitatív elemzése: digitális és fizikai referenciagyűjtemény létrehozása magyarországi kőnyersanyagok készítési és használati nyomainak jellemzésére. 2019–2023, NKFI K-132857, vezető: Dr. Mester Zsolt, résztvevő a PHC – Balaton projektből: Dr. Antony Borel, Dr. Lengyel György, Marie Seguedy

Mission archéologique «Le Paléolithique de la Hongrie» du Ministère de l'Europe et des Affaires Étrangères. 2019–2022 (hosszabbítható), vezető: Dr. Agnès Lamotte (Université de Lille), résztvevő a PHC – Balaton projektből: Dr. Mester Zsolt, Dr. Antony Borel, Dr. Lengyel György, Dr. Stéphane Péan, Dr. Marylène Patou-Mathis.

Budapest, 2022. január 21.

Dr. habil. Mester Zsolt
a magyar kutatócsoport vezetője